

Силабус курсу:

СХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ДАЛЯ

СИСТЕМНИЙ ПІДХІД У ІСТОРИЧНИХ СТУДІЯХ

Ступінь вищої освіти:	магістр
Спеціальність:	032 «Історія та археологія», 014 (03) Середня освіта (Історія)
Рік підготовки:	2
Семестр викладання:	осінній
Кількість кредитів ЄКТС:	3
Мова(-и) викладання:	українська
Вид семестрового контролю	залік

Автор курсу та лектор:

к.і.н., доц., Сапицька Олена Михайлівна

вчений ступінь, вчене звання, прізвище, ім'я та по-батькові

доцент кафедри історії та археології

посада

sapytska@snu.edu.ua

електронна адреса

+38-066-4838802

телефон

месенджер

за розкладом

консультації

Викладач лабораторних занять:*

вчений ступінь, вчене звання, прізвище, ім'я та по-батькові

посада

електронна адреса

телефон

месенджер

консультації

Викладач практичних занять:*

вчений ступінь, вчене звання, прізвище, ім'я та по-батькові

посада

електронна адреса

телефон

месенджер

консультації

* – 1) дані підрозділи вносяться до силабусу в разі, якщо практичні та (або) лабораторні заняття проводить інший викладач, котрий не є автором курсу та лектором; 2) припустимо змінювати назву підрозділу на «Викладач лабораторних та практичних занять:», якщо лабораторні та практичні заняття проводить один викладач, котрий не є автором курсу та лектором.

Анотація навчального курсу

Цілі вивчення курсу: Мета: Системний розгляд природи, закономірностей, функцій наукового знання; вивчення видів наукового дослідження; визначення методики наукової роботи, її структурування; обговорення особливостей оформлення; розгляд основних методів - збору, систематизації, аналізу історичної інформації. Вивчення теоретичних основ системного наукового пізнання, методів, методик наукового дослідження, технологій, що використовуються для вирішення інформаційних завдань, які постають в історичному дослідженні на різних етапах його реалізації.

Наведені в курсі матеріали спрямовані на формування у здобувачів другого рівня вищої освіти розуміння практичного застосування системного аналізу для написання високоякісних наукових робіт, у тому числі випускної кваліфікаційної роботи магістра.

Курс може бути корисним студентам гуманітарного спрямування для підготовки кваліфікаційної випускової роботи магістра.

Результати навчання:

Внаслідок вивчення даного навчального курсу здобувач вищої освіти набуває наступних компетентностей, що забезпечують формування у здобувачів II ОКР певних аспектів необхідного теоретико-методологічного кейсу для підготовки та написання випускної кваліфікаційної роботи магістра:

- Здатність до цілеспрямованого накопичування знання, самостійного пошуку та опрацювання інформації з урахуванням системного підходу.
- Здатність взаємодіяти з представниками інших професійних груп гуманітарної сфери.
- Здатність до творчого мислення, яке полягає у схильності до нестандартного вирішення задач, самостійності міркувань та умовиводів.
- Здатність виявляти та опрацьовувати історичні джерела різних видів, аналізувати наукові тексти

та узагальнювати цю інформацію.

- Здатність до логічного, критичного і системного аналізу тексту.
- Здатність до самостійного історіографічного аналізу.
- Здатність здійснювати історичні дослідження з визначеної тематики, в тому числі використовуючи методологічний інструментарій інших гуманітарних наук, застосовуючи інформаційно-комунікативні технології та інформаційні бази даних.
- Здатність брати участь у дискусії з певної наукової проблеми, у різних формах наукової комунікації.
- Здатність в межах обраної спеціалізації здійснювати інноваційні дослідження, які спрямовані на вирішення фундаментальних наукових проблем, вміння готувати результати наукових досліджень до оприлюднення у фаховому середовищі.
- Знати порядок проведення наукового дослідження, використовуючи теоретичні знання; специфіку тематики, види історичного дослідження.
- Вміти вибирати методи для історичного дослідження, застосовувати їх для вирішення конкретних наукових завдань.
- Володіти навичками опису методики наукового дослідження, оформлення наукової роботи.

Передумови до початку вивчення:

Основні: Спеціальні історичні дисципліни; Історія міжнародних відносин, Історія дипломатії, Історія Античності; Digital history; Публічна історія та історична політика; Критична історія держави; Історіографія та біографістика; Історична герменевтика; Нарративний підхід у історії; Методологія та організація наукових досліджень тощо.

Дотичні: Філософія, Літературознавство, Переклад, Логіка.

Мета курсу (набуті компетентності)

Мета: Системний розгляд природи, закономірностей, функцій наукового знання; вивчення видів наукового дослідження; визначення методики наукової роботи, її структурування; обговорення особливостей оформлення; розгляд основних методів - збору, систематизації, аналізу історичної інформації. Вивчення теоретичних основ системного наукового пізнання, методів, методик наукового дослідження, технологій, що використовуються для вирішення інформаційних завдань, які постають в історичному дослідженні на різних етапах його реалізації.

Внаслідок вивчення даного навчального курсу здобувач вищої освіти набуде наступних компетентностей, що забезпечують формування у здобувачів II ОКР певних аспектів необхідного теоретико-методологічного кейсу для підготовки та написання випускної кваліфікаційної роботи магістра:

- Здатність до цілеспрямованого накопичування знання, самостійного пошуку та опрацювання інформації з урахуванням системного підходу.
- Здатність взаємодіяти з представниками інших професійних груп гуманітарної сфери.
- Здатність до творчого мислення, яке полягає у схильності до нестандартного вирішення задач, самостійності міркувань та умовиводів.
- Здатність виявляти та опрацьовувати історичні джерела різних видів, аналізувати наукові тексти та узагальнювати цю інформацію.
- Здатність до логічного, критичного і системного аналізу тексту.
- Здатність до самостійного історіографічного аналізу.
- Здатність здійснювати історичні дослідження з визначеної тематики, в тому числі використовуючи методологічний інструментарій інших гуманітарних наук, застосовуючи інформаційно-комунікативні технології та інформаційні бази даних.
- Здатність брати участь у дискусії з певної наукової проблеми, у різних формах наукової комунікації.
- Здатність в межах обраної спеціалізації здійснювати інноваційні дослідження, які спрямовані на вирішення фундаментальних наукових проблем, вміння готувати результати наукових досліджень до оприлюднення у фаховому середовищі.
- Знати порядок проведення наукового дослідження, використовуючи теоретичні знання; специфіку тематики, види історичного дослідження.
- Вміти вибирати методи для історичного дослідження, застосовувати їх для вирішення конкретних наукових завдань.
- Володіти навичками опису методики наукового дослідження, оформлення наукової роботи.

Структура курсу

№	Тема	Години (Л/ЛБ/ПЗ)	Стислий зміст	Інструменти і завдання
1.	Етапи наукового дослідження, комплекс завдань, що забезпечують результат.	2/0/2	Науковий апарат, структура, логіка наукового дослідження. Мова наукового дослідження. Формальні ознаки наукової роботи.	Участь в обговоренні. Індивідуальні практичні завдання.
2.	Системний метод дослідження.	2/0/2	Системний метод дослідження. Основні поняття системного підходу: «елемент», «структура», «функція» і т.д. Вивчення структури об'єкта і місце елементів в ній. Метод абстрагування, його сутність. Результат абстрагування. Використання прийому аналогії.	Участь в обговоренні. Індивідуальні практичні завдання.
3.	Робота з науковою літературою.	2/0/2	Історіографічний етап наукового дослідження. Робота з науковою літературою. Пошук і відбір інформації для вивчення теоретичних, методологічних аспектів з даної проблеми, уточнення періодизації, вибір класифікаційних схем, понятійного апарату. Критична оцінка рівня вивченості теми. Оцінка джерельної бази попередніх досліджень, документів, залучених до наукового обігу. Комплексна історіографічна оцінка з метою обґрунтування наукової проблеми. Визначення аспектів, які потребують додаткового дослідження.	Участь в обговоренні. Індивідуальні практичні завдання.
4.	Історичний етап дослідження.	2/0/2	Історичний етап дослідження. Вивчення опублікованих джерел, архівних документів, законодавчих та нормативно-методичних документів. Виявлення, відбір, критичний аналіз джерел, уточнення їх достовірності, виділення основних джерельних комплексів і допоміжних. Повнота джерельної бази дослідження.	Участь в обговоренні. Тести. Індивідуальні практичні завдання.
5.	Аналітичний етап дослідження.	2/0/2	Аналітичний етап дослідження. Розкриття сутності досліджуваної проблеми, тенденцій і закономірностей розвитку об'єкта дослідження. Поняття, гіпотези, теорії. Формулювання наукової проблеми. Виділення основних напрямків (варіантів) рішення. Уточнення об'єкта	Участь в обговоренні. Індивідуальні завдання.

№	Тема	Години (Л/ЛБ/ПЗ)	Стислий зміст	Інструменти і завдання
			<p>і предмета дослідження, визначення мети дослідження і завдань. Емпіричні та теоретичні пізнавальні завдання. Висування гіпотез. Основні вимоги і формулювання гіпотез. Вплив гіпотези на формування методики наукового дослідження. Використання понятійного апарату, способи визначення понять. Специфіка історичного понятійного апарату. Методи роботи з історичними поняттями. Термінологічний аналіз як метод дослідження. Систематизація і аналіз теоретичних понять.</p> <p>Загальні проблеми формалізації і вимірювання суспільних явищ: вимір кількісних ознак, проблеми перекладу якісних даних в кількісні, види ознак (атрибутивні, кількісні), побудова та види шкал (вимірювання, номінальна, інтервалів, пропорційна), вибір одиниць вимірювання та особливості застосування вимірювання в історичних дослідженнях.</p>	
6.	Регресивний аналіз історичних явищ.	2/0/2	<p>Регресивний аналіз історичних явищ: поняття, сфера застосування, складності, побудова ліній регресії і складання рівняння регресії, помилки передбачення. Застосування кореляційного методу в історичному дослідженні: поняття досвід застосування істориками, правила розрахунку коефіцієнта кореляції, дисперсійний аналіз в історичному дослідженні: оцінка причин і випадковостей впливу різних чинників в історії.</p> <p>Моделювання історичних явищ і процесів. Цілі моделювання, його етапи та типи моделей. Структурно-вимірвальне моделювання історичних явищ і процесів. Імітаційне моделювання в історичних дослідженнях. Багатовимірні типологія в історичних дослідженнях. Методологія моделювання в зарубіжній кліометриці: нові тенденції.</p>	Участь в обговоренні. Індивідуальні практичні завдання.

№	Тема	Години (Л/ЛБ/ПЗ)	Стислий зміст	Інструменти і завдання
7.	Заключні етапи наукового дослідження.	2/0/2	Заключні етапи наукового дослідження. Отримання нового знання на основі перетворення первинної інформації. Створення теоретичних конструкцій або пояснювальних моделей, що дозволяють висвітлити явища, процеси. Виділення на основі вивчення емпіричного матеріалу тих закономірностей і чинників, які визначають сутність, характер, розвиток об'єкта дослідження. Структурування, систематизація матеріалів дослідження.	Участь в обговоренні. Індивідуальні практичні завдання.

Рекомендована література

1. Козеллек Р. Часові пласти. Дослідження з теорії історії / Рейнгарт Козеллек/ - Київ: ДУХ І ЛІТЕРА, 2006. - 436 с.
2. Кустовська О.В. Методологія системного підходу та наукових досліджень. – Тернопіль, 2005.
3. Яковенко Н.М. Вступ до історії /Н.М. Яковенко. - К.: Критика, 2007. - 368 с.

Інформаційні ресурси:

1. <https://osvita.ua/vnz/reports/philosophy/12876/>
2. https://www.rand.org/pubs/research_memoranda/RM1678.html
3. <https://medium.com/age-of-awareness/a-brief-history-of-systems-science-chaos-and-complexity>
4. Наукова бібліотека СНУ ім. В. Даля: <http://filelibsnu.at.ua>
5. Електронна бібліотека: <http://www.info-library.com.ua/>
6. Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського <http://www.nbuv.gov.ua/>
7. eCampus, система дистанційного навчання СНУ ім. В. Даля: <http://moodle2.snu.edu.ua/>

Оцінювання курсу

За повністю виконані завдання студент може отримати визначену кількість балів:

Інструменти і завдання	Кількість балів
Участь в обговоренні	30
Участь у розв'язанні конкретних проблемних ситуацій	30

Індивідуальні завдання	30
Залік	10
Разом	100

Шкала оцінювання студентів

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Політика курсу

Плагіат та академічна доброчесність:

Студент може пройти певні онлайн-курси, які пов'язані з темами дисципліни, на онлайн-платформах. При поданні документу про проходження курсу студенту можуть бути перезараховані певні теми курсу та нараховані бали за завдання.

Під час виконання завдань студент має дотримуватись політики академічної доброчесності. Запозичення мають бути оформлені відповідними посиланнями. Списування та без аналітична компіляція є забороненими.

Завдання і заняття:

Всі завдання, передбачені програмою курсу мають бути виконані своєчасно і оцінені в спосіб, зазначений вище. Аудиторні заняття мають відвідуватись регулярно. Пропущені заняття (з будь-яких причин) мають бути відпрацьовані з отриманням відповідної оцінки не пізніше останнього тижня поточного семестру. В разі поважної причини (хвороба, академічна мобільність тощо) терміни можуть бути

Поведінка в аудиторії:

збільшені за письмовим дозволом декана.

На заняття студенти вчасно приходять до аудиторії відповідно до діючого розкладу та обов'язково мають дотримуватися вимог техніки безпеки.

Під час занять студенти:

- не вживають їжу та жувальну гумку;
- не залишають аудиторію без дозволу викладача;
- не заважають викладачу проводити заняття.

Під час контролю знань студенти:

- є підготовленими відповідно до вимог даного курсу;
- розраховують тільки на власні знання (не шукають інші джерела інформації або «допомоги» інших осіб);
- не заважають іншим;
- виконують усі вимоги викладачів щодо контролю знань.

Поведінка під час он-лайн занять:

Під час он-лайн занять студенти мають дотримуватися етичних правил он-лайн спілкування:

- Приєднуватись до заняття вчасно за посиланням, яке викладене у е-розкладі.
- Вмикати камеру та вимикати мікрофон під час викладення матеріалу викладачем.
- Вмикати мікрофон тільки під час відповіді.
- Питання, що виникають під час заняття, потрібно писати у чаті.

Під час он-лайн занять студенти:

- не вживають їжу та жувальну гумку;
- не залишають віртуальну та/або фізичну аудиторію без дозволу викладача (у разі відсутності форс-мажорних ситуацій);
- дотримуються принципів соціальної відповідальності;
- не заважають викладачу проводити заняття.

Під час он-лайн контролю знань студенти:

- є підготовленими відповідно до вимог даного курсу;
- розраховують тільки на власні знання (не шукають інші джерела інформації або «допомоги» інших осіб, якщо це не передбачено завданням);
- не заважають іншим;
- виконують усі вимоги викладачів щодо контролю знань.

